

ONDERNEMEN IN EEN WERELD IN TRANSITIE

Op 14 december jl. organiseerde de EDBA, in samenwerking met Rabobank Groene Hart Noord, een inspirerend seminar over de grote economische en maatschappelijke transitie die zich momenteel afspelen. De ondernemers in de zaal kregen flink wat ‘food for thought’ voorgeschoteld, en gezien de kracht van het programma en de urgentie van de boodschap had eigenlijk het voltallige bedrijfsleven daarbij aanwezig moeten zijn. Het appel ligt er immers niet om: de verandering naar een nieuw tijdperk is onafwendbaar, en wie daar niet tijdig zijn verdienmodel op aanpast, zal de boot onherroepelijk missen. Hoe en waar te beginnen? Om die vraag te beantwoorden, werd het publiek gevoed met prikkelende ideeën en vergezichten.

Bij de opening van de bijeenkomst peilde dagvoorzitter Ruben Maes de verwachtingen van het publiek. Hoe krijg je de massa mee vanuit de voorhoede, vroeg een ondernemer zich af. Hoe geven we vorm aan goed voorouderschap, gaf een onderwijsbestuurder mee, met aandacht voor de jongeren van vandaag als motor voor de samenleving van morgen. Vertegenwoordigers uit de agrarische sector en de logistiek waren vooral benieuwd naar de inzet op

circulariteit. EDBA voorzitter Frank Ponsioen bevestigde dat al die thema's aan bod zouden komen: “Ondernemers in onze regio weten wel dat een duurzame economische ontwikkeling gepaard gaat met ingrijpende veranderingen, maar niet hoe zij dat moeten aanpakken. We bewegen naar een **economisch model, waarin de focus op Profit verschuift naar meer samenhang met People en Planet.** Hoe kunnen ondernemers bijdragen aan die brede welvaart: daarover wisselen we vandaag kennis en ervaringen uit.”

Onno Dwars, CEO van Ballast Nedam Development

Als vooruitstrevende groene leider vertolkt Onno Dwars een opvallende stem in een overwegend conservatieve bouwsector. Bij Ballast Nedam Development maakt hij zich hard voor een holistische benadering van gebiedsontwikkeling. In zijn presentatie nam hij de toehoorders mee in zijn positieve kijk op kansrijke veranderingen.

In zijn introductie trapte Onno af met vakantiekiekjes die vandaag de dag gewoner zijn dan ze zouden moeten zijn. Zonnebaden terwijl even verderop de bosbranden woeden. Skiën in opgespoten sneeuw, omringd door groene bergweiden. Op kaplaarzen door Venetië, als voorbode van wat Amsterdam te wachten staat. De boodschap van die confronterende beelden was helder: **de klimaatcrisis gebeurt nú, maar we leven nog steeds zoals we altijd al deden.** Vandaar Onno's oproep tot bewustwording; we zitten in die verandering, en daar moeten we ons gedrag op aanpassen. Een situatie die hij met positivisme benadert, want Onno ziet vooral een wereld van kansen en hoop.

De voorbeelden die hij vervolgens schetst, bevestigen dat. Ballast Nedam heeft zich de ambitie gesteld om in 2030 CO₂-neutraal te bouwen en om **de bouw om te buigen naar een sector die CO₂ vastlegt in plaats van uitstoot.** Dat kan bijvoorbeeld met behulp van biobased materialen die energiepositief zijn, ontwikkeld in samenwerking met de agrarische sector.

Daarnaast benadrukt hij het belang van biodiversiteit en van een **herwaardering van de natuur.** Als antwoord op een zorgsysteem dat zo enorm onder druk staat, kan de natuur

bijvoorbeeld veel meer worden ingezet als medicijn. De vergroening en verkoeling die zij biedt, maken dan van woonstraten weer leefstraten. Door de natuur onderdeel te maken van de economische hoofdstructuur, investeren we in preventie en in een gezonde leefstijl.

De richting die Onno schetst en ook de onderbouwing daarvan, dwingen tot snel acteren. “De geest is uit de fles”, zegt hij. “De grootste bedreiging is dat we geen plan hebben, geen groter verhaal. **We moeten de realiteit van de toekomst naar nú halen,** en daarop anticiperen. Hoe gaaf is het dat je als ondernemer kunt bijdragen aan projecten waarmee je onderdeel bent van de verandering? Die hoopvolle ambitie is de redding voor onze samenleving. We kunnen het: gezond en gelukkig leven, in harmonie met de natuur.”

‘We kunnen het:
gezond, gelukkig
en in harmonie met
de natuur’

Waar Onno Dwars zijn verhaal lardeerde met concrete praktijkvoorbeelden, sluit Rogier Aalders daarop aan met een theoretisch perspectief. Als regionaal econoom bij RaboResearch Nederland doet hij onder andere onderzoek naar brede welvaart en de relatie tot de economie. Wat kan hij vanuit die invalshoek vertellen over Alphen aan den Rijn en de regio?

Rogier zet allereerst wat cijfers op een rijtje over werkgelegenheid en werkloosheid. Daaruit komt Alphen aan den Rijn naar voren als een plaats waar mensen prettig wonen, maar elders werken. Sinds 2015 doet Rogier echter niet meer alleen onderzoek naar harde, financieel-economische cijfers, en richt hij zich in toenemende mate op het onderzoek naar brede welvaart. Hierin zijn **elf dimensies** opgenomen. Deze dimensies zijn: veiligheid, milieu, gezondheid, subjectief welzijn, balans tussen werk en privé, wonen, onderwijs, materiële welvaart, maatschappelijke betrokkenheid, sociale relaties en banen. Deze dimensies worden daarbij **in hun onderlinge samenhang** beschouwd. “Op individueel niveau maken we continu afwegingen aangaande deze dimensies”, aldus Rogier, “maar dat zouden we ook meer op lokaal, regionaal en landelijk niveau kunnen doen.”

Rogier onderzocht ook **de belemmeringen en de versnellers** voor een duurzame economie waarin de brede welvaart centraal staat. Dan blijkt dat vooral sterkere verbindingen en meer

samenwerking nodig zijn om vooruitgang te maken. Intern worden bedrijven met name tegengehouden door een gebrek aan leiderschap, een gestructureerde bedrijfsvoering en aandacht voor medewerkers. Extern is er vooral behoefte aan een koersvaste overheid, een gelijk internationaal speelveld en samenwerking in de keten.

Vanuit zijn onderzoeksbevinding komt Rogier tot een tweeledige conclusie: “Maak brede welvaart het doel van elk beleidsterrein, om zo de samenhang te bevorderen, en help ondernemers om te ondernemen voor brede welvaart. Om toekomstbestendig te zijn, is het nodig om mee te gaan in de transitie.”

‘Maak brede welvaart het doel van elk beleidsterrein’

Aan het begin van zijn presentatie belooft Jan Rotmans zijn toehoorders een indringend verhaal dat veel zal losmaken. Die belofte houdt stand. Na afloop praten de aanwezigen nog lang na over de verandering van tijdperk die Jan voor hen heeft uitgetekend, en over de noodzaak om anders te denken en gewoon te starten met andere voorlopers. Een samenvatting in een aantal van zijn inspirerende quotes.

“Wij leven niet in een tijdperk van verandering, maar in een **verandering van tijdperk**. Wij zijn onderdeel van een digitale en duurzame revolutie, en die omwenteling zal gepaard gaan met **chaos**, zoals altijd wanneer er een nieuwe tijd geboren wordt. In die chaos komen de **slopers en de bouwers** bovendien. De Shells en de Tata Steels van deze wereld zijn de slopers: te laat begonnen en te weinig voeling houdend met hun omgeving. De bouwers zijn zij die voorop lopen in de verandering.”

“We spreken nu van de klimaatcrisis, de energiecrisis of de grondstoffencrisis, maar het is een **polycrisis** die je alleen in samenhang effectief kunt behandelen. Wat we nu doen is pleisters plakken en geitenpaadjes bewandelen, maar zulke **pseudo-oplossingen** brengen ons niet verder. Je moet het bij de wortel aanpakken en dat doet pijn.”

“We gaan moeilijke jaren tegemoet. Onze relatie met de natuur is door hebzucht verziekt geraakt en nu slaat de natuur terug. De **bestaanszekerheid van miljoenen mensen staat onder druk**, maar die urgentie wordt in Den Haag nauwelijks gevoeld. Je ziet nu al dat er energiearmoede ontstaat, de inflatie stijgt, mensen kunnen hun woonlasten niet meer betalen, het is én én én. Dat zal leiden tot sociale onrust en protest.”

“Anders denken kun je niet opleggen, dat moet **van binnenuit** komen. Deze crises gaan helpen om radicaal te veranderen, ook op het gebied van zorg, onderwijs, democratie, financiën en sociale normen. Wat nodig is, is een systemische verandering in ons denken, doen en organiseren. Dat **kantelpunt** ligt al bij 25%. Als dat deel van de mensen om is, volgt de rest vanzelf. Het zijn de voorlopers die steeds bredere kringen in de vijver veroorzaken en zo uiteindelijk ook de kritische massa meekrijgen.”

“Nederland is het eerste land ter wereld dat op al die terreinen vastloopt. We zijn het sukkeltje van Europa, maar onze regering blijft hangen in polderen, pappen en nathouden. **Het slechtste wat je kunt hebben is geen plan.** Als tegenwicht en om de doorbraak te forceren hebben wij NL2121: Een land met een plan gepresenteerd. Hierin leeft de mens weer in harmonie met zijn omgeving, kleurt het Groene Hart blauw omdat het water de ruimte krijgt en wordt circulariteit de grondtoon van de nieuwe economie.”

“**De regio wordt de kern** van de nieuwe economie, met een cruciale rol voor het Mkb vanwege zijn veerkracht en wendbaarheid. Holland Rijnland is een regio met potentie, maar dan is er wel een **groter verhaal** nodig; een toekomstperspectief, waarvan Alphen aan den Rijn het hare kan afleiden voor de menselijke maat. Het advies van de EDBA dat er nu ligt is niet onderscheidend genoeg. Jullie mogen veel meer kleur op de wangen krijgen, bijvoorbeeld als **eerste groene, klimaatinclusieve stad** van Nederland.”

“Mijn advies is om te focussen op **doorbraakprojecten**, en om je daarbij te

‘Ik vertel jullie het
eerlijke verhaal:
chaos is nodig om
te veranderen’

verzekeren van een **smal en diep draagvlak**. Clubs die zich richten op een breed draagvlak dienen slechts de bestaande belangen. Door juist te leunen op de 10% die kan én wil veranderen, bereik je veel sneller, veel meer.”

“Het bedrijfsleven mag meer ballen tonen. Ondernemers moeten het voortouw nemen en samenwerken. Focus op sociale innovatie en investeer samen met het Mbo en Hbo in **innovatiecampussen**, om tot nieuwe vormen van leren, werken en ondernemen te komen. Toon **authentiek leiderschap**, investeer in mensen, en verbind je daarmee met andere partijen om **duurzame verdienmodellen** te ontwikkelen.”

“Angst is onzekerheid die nog in de kast zit. De verandering moet in jezelf beginnen, dus wees kritisch op je eigen blinde vlekken. Er zijn **geen excuses meer** om af te wachten. Ik gebruik graag een quote van Theodore Roosevelt, de jongste president die de VS ooit heeft gehad: ‘Het is niet de criticus die telt, maar de man of vrouw die in de arena staat.’”

DE MAN/VROUW IN DE ARENA

‘Het is niet de criticus die telt. De eer komt toe aan de man/vrouw die in de arena gaat staan, die fouten maakt en tekortschiet, maar toch probeert iets te bereiken. Die zich met grote toewijding helemaal geeft voor de goede zaak. Die, als het meezit, de triomf van succes proeft, en die, als het tegenzit, en hij/zij faalt, in elk geval grote moed heeft getoond.’

Theodore Roosevelt

